

OBSAH

ÚVOD	5
1 PODSTATA A POSTAVENIE PODNIKU	7
2 TYPOLÓGIA PODNIKOV A ZDRUŽOVANIE PODNIKOV	33
3 ĽUDSKÉ ZDROJE PODNIKU	67
4 ODPISOVANIE MAJETKU PODNIKU	103
5 OBEŽNÝ MAJETOK	139
6 NÁKLADY PODNIKU	169
7 NÁKUP MATERIÁLOVÝCH VSTUPOV	201
8 VÝROBNÁ KAPACITA	227
9 PREDAJ PRODUKTOV	247
10 VÝSLEDOK HOSPODÁRENIA	275
11 SÚHRNNÉ PRÍKLADY	305
LITERATÚRA	320

Zakladateľský rozpočet

Zostavovanie zakladateľského rozpočtu je pre začínajúceho podnikateľa často prvou úlohou z oblasti riadenia a plánovania financií. Zakladateľský rozpočet detailizuje finančné zabezpečenie podnikateľského zámeru/plánu. Pozostáva z troch hlavných častí:

- Rozpočet potrebného dlhodobého a obežného majetku – čo všetko bude podnikateľ potrebovať k činnosti podniku.
- Rozpočet zdrojov krytia celkového majetku.
- Rozpočet (plán) nákladov a výnosov – zostavuje sa na ročnej báze. Podnikateľ odhaduje, aké vysoké tržby bude dosahovať. V časti nákladov niektoré náklady podnikateľ už pozná, napr. nájomné, mzdy, sociálne a zdravotné poistenie, odpisy, ostatné náklady vhodným spôsobom odhadne.

1.11 Zakladateľský rozpočet svadobnej agentúry Exotic

Slečna Flamenová a jej známa pani Laurincová zakladajú svadobnú agentúru Exotic poskytujúcu komplexný svadobný servis. Z hľadiska právnej formy sa rozhodli pre spoločnosť s ručením obmedzeným. Predmetom ich činnosti má byť sprostredkovanie svadiieb, resp. zabezpečenie kompletnej svadby. Rozhodli sa, že na svoju činnosť si prenajú priestor, ktorého prenájom ich bude stáť ročne 21 960 € a budú ho platiť mesačne. Slečna Flamenová vloží do podnikania peňažný vklad vo výške 15 000 € a fotografické vybavenie z predošlej podnikateľskej činnosti v hodnote 6 000 €. Pani Laurincová vloží do podnikania úžitkový automobil (dve nápravy a najväčšia celková prípustná hmotnosť 3 100 kg, emisná norma EURO 4) v celkovej hodnote 18 000 € a peňažný vklad vo výške 3 000 €. Na začiatku podnikania musia počítať so spoluprácou s inými spoločnosťami, ktorých služby sa za mesiac odhadujú na 1 550 €.

Spoločníčky si pred začiatkom podnikania zostavili zakladateľský rozpočet, aby zistili celkovú potrebu kapitálu na začatie podnikania, prípadne, akú sumu si budú musieť vo forme úveru požičať od banky.

Na vypracovanie zakladateľského rozpočtu sú známe tieto skutočnosti:

- a) Predpokladané mesačné tržby sú 32 000 €, pričom 40 % z tržieb tvoria náklady na reprezentáciu.
- b) V svadobnej agentúre budú pracovať 2 asistenti/ky, 3 aranžéri/ky, 1 šofér, 1 fotograf/ka na polovičný úväzok a 2 upratovačky.
- c) Priemerná mesačná mzda asistentky a aranžérky bude 720 €. Fotograf bude mať priemernú mzdu vo výške 500 €, šofér bude mať priznanú mzdu vo výške 680 € a upratovačka má mzdu vo výške 500 €. Spoločníčky zastávajú riadiace funkcie ako zamestnanci podniku a ich mesačná mzda bude 1 100 €. Odvody za zamestnancov sú 35,2 % z hrubých miezd a do sociálneho fondu budú odvádzať 0,6 % úhrnu hrubých miezd.
- d) Ostatné predpokladané prevádzkové náklady sú 700 €.
- e) Daň z motorových vozidiel za úžitkové auto je platená ročne vo výške 200 €.
- f) Poistenie úžitkového automobilu (PZP, havarijné poistenie a iné poistenie) stojí spoločnosť ročne 2 160 €, pričom sa platí v mesačných splátkach.
- g) Pohonné hmoty stoja mesačne 450 €.
- h) Spoločníčky si chcú vytvoriť na začiatku rezervu 10 % prevádzkových nákladov na nepredvídané výdavky.

Úloha

Zostavte zakladateľský rozpočet svadobnej agentúry Exotic.

2 TYPOLÓGIA PODNIKOV A ZDRUŽOVANIE PODNIKOV

Triedenie podnikov podľa určitých typov, pričom sú charakteristické rovnakými znakmi, ktoré ich odlišujú od podnikov iného typu, sa nazýva **typológia podnikov**. Jej úlohou je sprehľadniť množstvo podnikov pôsobiacich v trhovej ekonomike na základe ich charakteristík, osobitostí a špecifik. Poznatky z typológie podnikov sú vhodné nielen na štatistické spracovanie, pri zásadných rozhodnutiach hospodárskej politiky, ale aj v podnikateľskej sfére v rámci operatívnych či strategických rozhodnutí.

Charakteristika základných pojmov

Typológia podnikov – náuka o klasifikácii jednotlivých typov podnikov, ich skupín či podskupín na základe spoločných znakov a podstatných vzťahov.

Podnik jednotlivca – súhrn hmotných, nehmotných a osobných zložiek podnikania fyzickej osoby podnikateľa. Patria sem podniky živnostníkov, samostatne hospodáriacich roľníkov a slobodné povolania.

Obchodná spoločnosť – právnická osoba založená na účel podnikania. Z hľadiska rozsahu ručenia spoločníkov rozlišujeme obchodné spoločnosti *osobné* (spoločníci ručia celým svojím majetkom), medzi ktoré patria verejná obchodná spoločnosť a komanditná spoločnosť, a *kapitálové* (spoločníci ručia do výšky svojich vkladov), ktorými sú spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť.

Družstvo – spoločenstvo neuzavretého počtu osôb založené na účel podnikania alebo zabezpečovania hospodárskych, sociálnych alebo iných potrieb svojich členov. Družstvo zakladá aspoň päť fyzických osôb alebo dve právnické osoby. Základné imanie musí byť najmenej 1 250 €. Činnosť družstva riadi predstavenstvo volené členskou schôdzou.

Verejná obchodná spoločnosť (v. o. s.) – zakladajú ju najmenej dve osoby (fyzické alebo právnické), ktoré budú v rámci verejnej obchodnej spoločnosti vykonávať podnikateľskú činnosť pod spoločným obchodným menom a budú ručiť za záväzky spoločnosti celým svojím majetkom spoločne a nerozdielne.

Komanditná spoločnosť (k. s.) – zakladajú ju dva druhy spoločníkov, a to komplementári a komanditisti. Komplementári ručia osobne, celým svojím majetkom a riadia spoločnosť; komanditisti ručia iba do výšky svojich vkladov, nepodieľajú sa na riadení spoločnosti, ale ich minimálny povinný vklad je vo výške 250 €.

Spoločnosť s ručením obmedzeným (s. r. o.) – kapitálová obchodná spoločnosť, ktorej základné imanie tvoria vopred určené vklady spoločníkov. Spoločnosť môže založiť aj jedna osoba, maximálne však päťdesiat osôb. Minimálna hodnota základného imania je 5 000 €. Výška minimálneho vkladu spoločníka je 750 €. Spoločnosť zastupujú konatelia zapísaní v obchodnom registri.

Akciová spoločnosť (a. s.) – kapitálová obchodná spoločnosť, ktorej základné imanie je rozvrhnuté na určitý počet akcií, s určitou menovitou hodnotou, ktorých majitelia sa nazývajú akcionári. Spoločnosť zodpovedá za porušenie záväzkov celým svojím majetkom. Akcionár neručí za záväzky spoločnosti. Spoločnosť zakladá jeden zakladateľ, ak je ním právnická osoba, inak dvaja a viacerí zakladatelia. Hodnota základného imania musí byť aspoň 25 000 €.

Akcia – cenný papier, s ktorým sú spojené práva akcionára ako spoločníka akciovej spoločnosti podieľať sa na jej riadení. Súčet menovitých hodnôt všetkých akcií sa rovná základnému imaniu akciovej spoločnosti, ktorá ich vydáva. Z ekonomického hľadiska reprezentuje akcia podiel akcionára na čistom obchodnom imaní akciovej spoločnosti. Počet, menovitú hodnotu, formu, podobu a druh akcií, ktoré vydáva akciová spoločnosť, určujú stanovy akciovej spoločnosti. Akciová spoločnosť vydáva akcie na meno a na doručiteľa. Akcia na meno obsahuje

n_p – normovaný počet pracovníkov určitej kvalifikácie, ktorí zabezpečujú obsluhu technologického miesta (výrobného zariadenia),
 $EFPC$ – efektívny fond pracovného času.

3. Metóda obsluhovaných miest

Potrebu robotníkov využitím tejto metódy vypočítame podľa vzorca:

$$R = \frac{D \times s \times h \times o_m}{EFPC \times n_p}$$

kde D je počet dní prevádzky technologického miesta (výrobného zariadenia)
 s – počet zmien pracovného dňa,
 h – dĺžka pracovnej zmeny v hodinách,
 o_m – počet strojov (zariadení), ktoré obsluhuje jeden pracovník,
 $EFPC$ – efektívny fond pracovného času.

3.1 Výpočet počtu robotníkov metódou normohodín

Výrobný podnik zaoberajúci sa šitím pánskej konfekcie vyrába v roku 2015 štyri rôzne druhy nohavíc. Údaje o jednotlivých výrobkoch (množstvo, prácnosť a cena) sú uvedené v tab. 3.1.

Tabuľka 3.1

Výrobok	Objem produkcie (v ks)	Prácnosť (v Nh/ks)	Cena za kus (v €)
Pánske nohavice – oblekové	25 000	0,15	108,–
Pánske nohavice – voľnočasové	20 000	0,20	120,–
Pánske nohavice – pracovné	15 000	1,20	180,–
Pánske nohavice – zateplené	18 000	0,25	160,–

V analyzovanom roku bolo 105 dní štátom uznaných sviatkov a dní pracovného voľna. Okrem toho podnik predpokladá priemerne na jedného pracovníka 15 dní dovolenky, 8 dní práceneschopnosti, 2 dni iných časových strát. Robotníci pracujú v dvojzmennej prevádzke a podnik predpokladá plnenie výkonových noriem na úrovni 107 %.

Úlohy

1. Vypočítajte časovú náročnosť produkcie pánskych nohavíc v roku 2015.
2. Vypočítajte efektívny fond pracovného času v roku 2015.
3. Vypočítajte potrebu robotníkov na splnenie výrobných činností v roku 2015.
4. Vypočítajte produkciu podniku v hodnotovom vyjadrení (v €) za rok 2015.

Riešenie

Úloha 1

Časovú náročnosť výroby pánskych nohavíc v roku 2015 vypočítame na základe prepočtu objemu produkcie – výroby (Q) a prácnosti na jednotku produkcie vyjadrenú v normohodinách na kus (Nh/ks). Vyčíslením časovej náročnosti získame informáciu o minimálnej spotrebe času na produkciu jednotlivých výrobkov. Následne súčet za jednotlivé výroby predstavuje celkovú časovú náročnosť produkcie pánskych nohavíc.

$$\text{Časová náročnosť produkcie pánskych nohavíc} = Q \times Nh/ks$$

Výrobný robotník obrábач CNC strojov splnil normu na 116,67 %. Počas mesiaca novembra 2015 opravoval 1 400 súčiastok a dosiahol úkolovú mzdu v celkovej sume 602 €. Jeho úkolový nadzárabok predstavuje 90 € a stanovenú normu prekročil približne o 17 %.

3.16 Výpočet priamej úkolovej mzdy

Výrobný robotník pracuje pri výrobnej linke. Jeho úlohou je kompletizovať plastový komponent pre automobilový priemysel. Vypočítajte priamu úkolovú mzdu robotníka, ak poznáte nasledujúce údaje:

- mzdová tarifa je 4 €/hodinu,
- robotník v sledovanom mesiaci odpracoval 22 pracovných dní v 7,5-hodinových pracovných zmenách,
- robotník celkovo vyprodukoval 1 500 plastových komponentov,
- stanovená norma času na výrobu jedného komponentu je 5 min./ks.

Úlohy

1. Vypočítajte priamu úkolovú mzdu robotníka.
2. Vypočítajte výšku úkolového nadzárabku v úkolovej mzde.
3. Vypočítajte normovaný výkon výrobného robotníka.
4. Vypočítajte percento plnenia výkonovej normy a posúďte jeho plniteľnosť.
5. Charakterizujte úkolovú a časovú formu mzdy a uveďte podmienky, v ktorých je ich vhodné uplatniť.

Riešenie (Doplňte výpočty.)

Úloha 1

$$S_j = \frac{4}{5} \times 5 = \quad \text{€/ks}$$

$$U_M = \quad \times 1\,500 = \quad \text{€}$$

Úloha 2

$$C_M = 4 \times \quad \times \quad = \quad \text{€}$$

$$\text{Úkolový nadzárabok} = \quad - \quad = \quad \text{€}$$

Úloha 3

$$\text{Normovaný výkon} = \frac{\quad}{5} = \quad \text{ks}$$

Úloha 4

$$\text{Percento plnenia výkonových noriem} = \quad - \quad \times 100 = \quad \%$$

Výrobný robotník, ktorý finalizuje plastové komponenty, splnil normu na %. Počas sledovaného obdobia vyprodukoval komponentov a dosiahol úkolovú mzdu v celkovej sume €. Jeho úkolový nadzárabok predstavuje € a stanovenú normu prekročil približne o %.

dodržané ustanovenia zákona o dani z príjmov o odpisovaní majetku, predovšetkým postup pri odpisovaní a metódy výpočtu odpisov.

Postup pri odpisovaní:

- zaradiť majetok do používania (zvyčajne sa vystavujú inventarizačné karty a o majetku sa začína účtovať);
- určiť vstupnú cenu, t. j. cenu, v ktorej sa majetok zaradiť do účtovníctva (podmienka uznania odpisov) a z ktorej sa počíta odpis (účelom je určiť, čo všetko musí byť súčasťou ceny a musí sa odpisovať a čo môže byť zaúčtované priamo do nákladov; v prípade ocenenia vlastnými nákladmi sa, naopak, určuje, čo do ceny vstúpiť nemôže);
- zaradiť hmotný majetok do odpisových skupín podľa prílohy č. 1 zákona o dani z príjmov, ktoré určujú dĺžku odpisovania 4, 6, 8, 12, 20 alebo 40 rokov;
- zvoliť metódu odpisovania, pričom zákon o dani z príjmov umožňuje **rovnomerné** alebo **zrýchlené odpisovanie**.

Zrýchlený spôsob odpisovania je možný iba **pre 2. a 3. odpisovú skupinu** (možnosť voľby), pre ostatné odpisové skupiny je možný iba rovnomerný spôsob odpisovania. Hmotný majetok obstaraný formou finančného lízingu možno odpisovať iba rovnomerne alebo zrýchlene v závislosti od skupiny, do ktorej sa zaradiť. Nemožno ho už odpisovať mesačne počas doby trvania nájmu. Tým sa zjednocuje spôsob daňového odpisovania s obstaraním hmotného majetku kúpou. Zmeny sa týkajú už aj odpisovaného majetku, pričom už uplatnené odpisy sa spätne upravovať nebudú. Odpisy majetku, ktorý je zaradený v ostatných odpisových skupinách (1, 4, 5, 6), pri ktorom bola použitá zrýchlená metóda odpisovania, je potrebné **prepočítať** prostredníctvom **rovnomernej metódy odpisovania**.

Ilustratívny príklad

Spoločnosť kúpila 7. 1. 2013 optický prístroj v hodnote 7 000 €. Zaradila ho do prvej odpisovej skupiny a na výpočet odpisov použila metódu zrýchleného odpisovania. S platnosťou od 1. 1. 2015 musí odpisy prepočítať pomocou metódy rovnomerného odpisu.

Tabuľka 4.1

Rok	Odpis (v €)	Spôsob výpočtu	Zostatková cena (v €)
2013	1 750,-	7 000/4	5 250,-
2014	2 625,-	$[(5\ 250) \times 2]/5 - 1$	1 500,-
2015	1 750,-	7 000/4	875,-
2016	875,-		0,-

Zrýchlené odpisovanie

Rovnomerné odpisovanie

- Nehmotný majetok sa odpisuje v súlade s účtovnými predpismi.
- **Odpisy sa zaokrúhľujú na celé eurá smerom nahor.**

Rovnomerné odpisovanie

Odpisová skupina	Doba odpisovania v rokoch	Ročný odpis
1	4	1/4
2	6	1/6
3	8	1/8
4	12	1/12
5	20	1/20
6	40	1/40

Limitované daňové odpisy zo vstupnej ceny automobilu

Pri osobných automobiloch zatriedených do kódu Klasifikácie produktov 29.10.2 so vstupnou cenou 48 000 € a viac sa podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dani z príjmov“) zavádza obmedzenie zahrňovania daňových odpisov do základu dane. Základ dane sa však bude upravovať len vtedy, ak bude v príslušnom zdaňovacom období vypočítaný základ dane nižší ako úhrn odpisov týchto osobných automobilov vypočítaných z limitovanej vstupnej ceny 48 000 €. Obmedzenie výšky daňových odpisov zo vstupnej ceny zahrňovaných do daňových výdavkov sa týka obstarávania automobilu akoukoľvek formou, t. j. kúpou, obstaraním formou finančného prenájmu a takisto formou operatívneho prenájmu.

Podnikatelia, ktorí odpisujú automobily so vstupnou cenou 48 000 € a viac alebo si takéto automobily prenajímajú formou operatívneho prenájmu, budú musieť vykonávať test základu dane, z ktorého môže vyplývať jeho zvýšenie. Test spočíva v porovnaní vykázaného základu dane (po zahrnutí plnej výšky odpisov alebo nájomného z vozidla) s odpismi, ktoré sú vypočítané z limitovanej ceny 48 000 € (ceny $48\,000/4 = 12\,000$ €), alebo v prípade prenájmu s limitovaným ročným nájomným vo výške 14 400 € (12 000 € zvýšené o DPH).

Ak je vykázaný základ dane nižší ako limitovaná výška odpisov alebo nájomného z týchto osobných automobilov (vynásobená počtom takýchto luxusných automobilov), základ dane sa zvýši o rozdiel medzi skutočne uplatnenými daňovými odpismi/nájomným a limitovanými odpismi/nájomným.

Ilustratívny príklad A

Spoločnosť zakúpila v septembri 2015 osobný automobil v hodnote 68 000 €. Výška limitovaného ročného daňového odpisu je 12 000 € ($48\,000/4$). V roku 2015 si bude môcť spoločnosť uplatniť len pomernú časť z ročného odpisu v závislosti od počtu mesiacov zaradenia do používania. Spoločnosť vykázala základ dane uvedený v tab. 4.7 a porovnáva ho so skutočným daňovým odpisom. Ak je základ dane nižší ako 12 000 €, dochádza k tomu, že základ dane sa upraví, t. j. zvýši sa o rozdiel medzi uplatneným daňovým odpisom a odpisom z limitovanej vstupnej ceny.

Tabuľka 4.7

Rok	Základ dane (v €)	Uplatnený daňový odpis (v €)	Daňová zostatková cena (v €)	Daňový odpis z limitovanej vstupnej ceny (v €)	Úprava ZD, ak základ dane bude nižší ako 12 000 € (v €)
2015	11 000,-	$68\,000/4/12 \times 4 = 5\,667,-$	$68\,000 - 5\,667 = 62\,333,-$	$48\,000/4/12 \times 4 = 4\,000,-$	$5\,667 - 4\,000 = 1\,667,-$
2016	12 000,-	$68\,000/4 = 17\,000,-$	$62\,333 - 17\,000 = 45\,333,-$	12 000,-	bez úprav
2017	10 500,-	$68\,000/4 = 17\,000,-$	$45\,333 - 17\,000 = 28\,333,-$	12 000,-	$17\,000 - 12\,000 = 5\,000,-$
2018	13 000,-	$68\,000/4 = 17\,000,-$	$28\,333 - 17\,000 = 11\,333,-$	12 000,-	bez úprav
2019	9 000,-	11 333,-	0,-	$48\,000/4/12 \times 8 = 8\,000,-$	$11\,333 - 8\,000 = 3\,333,-$

Ilustratívny príklad B

Spoločnosť zakúpila v januári 2015 osobný automobil v hodnote 68 000 €. Automobil využíva aj na súkromné účely, preto v súlade s ustanoveniami zákona o dani z príjmov spoločnosť zvolila možnosť uplatňovania 80 % paušálnych výdavkov v súvislosti s týmto vozidlom. Pri odpisovaní automobilu spoločnosť posudzuje výšku daňových odpisov s výškou limitovaného ročného daňového odpisu – 12 000 € ($48\,000/4$) a následne to premieta pri úprave základu dane, v prípade ak základ dane je nižší ako 12 000 €.

Úloha 3

5.7 Normatív nedokončenej výroby pri výrobe viacerých výrobkov

V spoločnosti FROTTO, s. r. o., sa vyrábajú dva druhy výrobkov. Priebeh vynakladania nákladov počas päťdňového výrobného cyklu je uvedený v tab. 5.7. Spoločnosť ročne vyrobí 4 800 ks výrobkov A a 6 500 ks výrobkov B.

Tabuľka 5.7

Výrobok	Začiatkové náklady v 0. deň (v €)	1. deň	2. deň	3. deň	4. deň	5. deň
A	0	13,50	13,50	13,50	13,50	13,50
B	8,5	14,80	14,80	14,80	14,80	14,80

Pozn.: Začiatkové náklady súvisia napr. s prípravnými technickými prácami, ktoré treba vykonať pred začiatkom samotnej výroby. V opačnom prípade by ju nebolo možné spustiť.

Úlohy

- Vypočítajte koeficient narastania nákladov pre jednotlivé druhy výrobkov.
Pozn.: V rámci riešenia uvádzame ilustratívny výpočet koeficientov narastania nákladov pri takomto priebehu výroby.
- Vypočítajte časovú normu nedokončenej výroby a priemerné denné náklady nedokončenej výroby.
- Vypočítajte normatív nedokončenej výroby pre jednotlivé výrobky a následne celkový normatív za celý podnik a ekonomicky ho interpretujte.

Riešenie

Úloha 1

Z uvedeného zadania je zrejmé, že náklady na každý druh výrobkov narastajú iným spôsobom.

Pri výrobku A narastajú náklady rovnomerne počas výrobného cyklu (každý deň v rovnakej výške), preto sa koeficient narastania nákladov v tomto prípade rovná 0,5.

Pri výrobku B sú na začiatku vložené do výroby jednorazové začiatkové náklady a ďalšie dni náklady narastajú každý deň v rovnakej výške.

Ak sú pri výrobe výrobkov vložené na začiatku výrobného cyklu jednorazové náklady, vzorec na výpočet koeficientu narastania nákladov bude takýto:

$$k = \frac{N_m + \frac{N_0}{2}}{N}$$

kde k je koeficient narastania nákladov,

N_m – jednorazovo vložené náklady,

N_0 – náklady, ktoré postupne narastajú v priebehu výrobného cyklu,

N – celkové náklady na výrobok.

$$k = \frac{N_m + \frac{N_0}{2}}{N} = \frac{8,5 + \frac{74}{2}}{8,5 + 74} = 0,55$$

- e) zaúčtovaná oprava osobného automobilu,
- f) zaplattená faktúra za dodaný tovar,
- g) účtované nájomné za obchodné priestory,
- h) výplata miezd v deň, ktorý bol určený ako výplatný termín,
- i) spotreba plynu,
- j) nákup potrebného materiálu,
- k) úhrada faktúry za spotrebovanú energiu.

Riešenie

a) výdavky, b) náklady, c) náklady, d) náklady, e) náklady, f) výdavky, g) náklady, h) výdavky, i) náklady, j) výdavky, k) výdavky.

Časové rozlíšenie nákladov a výdavkov

Medzi nákladmi a výdavkami nastáva v určitých prípadoch vecný a časový nesúlad. Časový nesúlad je spôsobený tým, že reálne výdavky sú uskutočňované v inom účtovnom období, ako je ich vecná súvislosť s uskutočňovanými výkonmi. Poznáme časové rozlíšenie dvojakeho typu, a to:

- a) **náklady budúcich období**, keď sú reálne výdavky uskutočňované v obdobiach, ktoré predchádzajú ich účelovému spojeniu s uskutočňovanými výkonmi;
- b) **výdavky budúcich období**, keď výkony uskutočňované v bežnom období vyvolajú výdavky dodatočne, v niektorom z nasledujúcich období.

6.2 Časové rozlíšenie nákladov a výdavkov

Určte, o aký druh časového rozlíšenia nákladov a výdavkov ide:

- a) nájomné za obchodný priestor zaplattené vopred,
- b) výplata miezd za dovolenky,
- c) predplatné novín,
- d) úhrada nákladov za odber elektrickej energie v predchádzajúcom období,
- e) náklady na začatie výroby,
- f) náklady na prestoje a opravy,
- g) úhrada faktúry za nájomné za predchádzajúce obdobie.

Riešenie

Náklady budúcich období – a), c), e).

Výdavky budúcich období – b), d), f), g).

Vstup do podnikania a oportunitné náklady

O výške nákladov musí podnikateľský subjekt uvažovať už pri rozhodovaní sa o vstupe do zvoleného odboru podnikania. Pri tomto rozhodovaní nie je základným ukazovateľom zisk vypočítaný jednoducho ako rozdiel medzi výnosmi a nákladmi, ale zisk upravený o tzv. oportunitné (alternatívne) náklady.

Oportunitné náklady vznikajú pre obmedzenosť výrobných zdrojov a pri existencii viacerých alternatív, čiže odborov podnikania. Ide o náklady určitého rozhodnutia, spočívajúce v prospechu, ktorého sme sa vzdali tým, že sme sa rozhodli pre inú alternatívu.

Úloha 4

Rentabilita nákladov predstavuje podiel zisku na 1 € vložených nákladov, t. j.:

$$RN = \frac{Z}{N} \times 100$$

$$RN_X = \frac{46\,100}{425\,400} = 0,11 \times 100 = 11 \%$$

$$RN_Y = \frac{58\,700}{399\,800} = 0,15 \times 100 = 15 \%$$

Úloha 5

Ukazovateľ nákladovosti (centový ukazovateľ) predstavuje podiel nákladov na tržbách, t. j.:

$$h = \frac{N}{T}$$

$$h_X = \frac{425\,400}{471\,500} = 0,90 \text{ €}$$

$$h_Y = \frac{399\,800}{458\,500} = 0,87 \text{ €}$$

Úloha 6

Percento zmeny nákladov vyjadruje medziročnú zmenu nákladov prostredníctvom centových ukazovateľov za porovnávané roky.

$$PZ = \frac{h_Y - h_X}{h_X} \times 100$$

$$PZ = \frac{0,87 - 0,9}{0,9} \times 100$$

$$PZ = -3,33 \%$$

Náklady v roku Y klesli oproti roku X o 3,33 %.

Úloha 7

Ukazovateľ nákladovej účinnosti vyjadruje, koľko eur tržieb sa vyprodukuje z 1 € vložených nákladov, t. j.:

$$N_{\dot{u}} = \frac{T}{N}$$

$$N_{\dot{u}X} = \frac{471\,500}{425\,400} = 1,108 \text{ €}$$

$$N_{\dot{u}Y} = \frac{458\,500}{399\,800} = 1,146 \text{ €}$$

Výpočet výrobnéj kapacity – metódy

Spôsoby výpočtu výrobnéj kapacity sú tieto:

- **Využitie normy výrobnosti** – vzorec na výpočet má tvar:

$$V_k = VF \times N_v$$

kde V_k je výrobná kapacita,
 VF – využitelný fond,
 N_v – kapacitná norma výrobnosti.

- **Využitie normy prácnosti** – vzorec na výpočet má tvar:

$$V_k = \frac{VF}{N_p}$$

kde N_p je kapacitná norma prácnosti.

- **Metóda úzkeho miesta**

Výpočet výrobnéj kapacity metódou úzkeho miesta sa používa v prípade, že stroje, ktoré vyrábajú určitý produkt, tvoria jeden technologický celok a jednotlivé výrobné operácie na seba nadväzujú. Výrobok, ktorý je vyrábaný týmto spôsobom, musí prejsť všetkými výrobnými operáciami. Za úzke miesto sa potom považuje stroj, výrobné zariadenie alebo časť linky technologického celku s najnižšou výrobnou kapacitou. Výrobná kapacita technologického celku (výrobnej linky) je potom priamo závislá od najmenej výkonného článku, teda stroja s najnižšou výrobnou kapacitou.

- **Metóda hlavného článku**

Výrobná kapacita, ktorá je určená hlavným článkom, závisí od výrobnéj kapacity najdôležitejšieho, prípadne finančne najnáročnejšieho stroja technologického zariadenia. Tento postup určenia výrobných kapacít sa najčastejšie používa v takých typoch výrob, kde je technologické zariadenie – výrobná linka – umiestnené na veľkej ploche, je značne členité a zložené. Typickými predstaviteľmi výrobných procesov s uvedenými charakteristikami sú hutnícky, strojársky a spracovateľský priemysel.

- **Na základe plochy dielne**

Výpočet výrobných kapacít na základe veľkosti plochy dielne možno uplatniť za určitých predpokladov a v špecifických druhoch výrob. Príkladom použitia uvedeného spôsobu výpočtu výrobných kapacít je stolársky priemysel. Vzorec na výpočet výrobnéj kapacity týmto spôsobom má tvar:

$$V_k = \frac{M \times VF}{m \times d}$$

kde M je celková výrobná plocha dielne v m^2 ,
 m – kapacitná norma plochy na výrobu jedného výrobku v m^2 ,
 d – normovaný priebežný čas montáže.

8.1 Výpočet výrobnéj kapacity využitím normy výrobnosti

Ferrum, s. r. o., sa vo svojej prevažujúcej výrobnéj činnosti zaoberá výrobou železných odliatok pre oceliarsky priemysel. Okrem iných zariadení spoločnosť pri svojej činnosti využíva aj vysokú pec. Pri jej prevádzke spoločnosť plánuje v roku 2015: 14 dní na technické prestávky, 6 dní na plánované opravy a udržiavanie, 5 dní na neočakávané prestávky a 7 dní na prestoje. Rovnako počíta 14 dní na zastavenie výroby v dôsledku celozávodnej dovolenky. Plocha dna vysokej pece je $120 m^2$. Jedna vsádzka železnej rudy na výrobu kovových odliatok na jeden m^2 je 2,5 t za 24 hodín. Vysoká pec pracuje na tri zmeny nepretržite.